МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

СИНТАГМИ СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ : ПРОЛЕГОМЕНИ ПРАВОВОЇ ІННОВАТИКИ

до 80-річчя від дня народження

доктора юридичних наук, професора Юрія Миколайовича Оборотова

матеріали

всеукраїнської науково-практичної конференції

14 вересня 2026 року

Одеса

2026

УДК 340
DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали подано в авторській редакції

Синтагми сучасної юриспруденції: пролегомени правової інноватики (до 80-річчя від дня народж. д.ю.н., проф. Ю. М. Оборотова) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 верес. 2026 р.). Одеса : НУ «ОЮА», 2026. 290 с. URL: https://doi.org/10.32837/11300.33882

Матеріали конференції, вміщені у цьому збірнику, відображають прагнення представників української правничої науки осмислити методологічне значення наукової спадщини Ю. М. Оборотова та розглянути актуальні проблеми розвитку сучасної юриспруденції. У працях авторів досліджуються питання методології юридичної науки, традиційні та інноваційні напрями розвитку права, трансформація держави, зміна правової реальності під впливом глобалізаційних, інтеграційних, інформаційних і технологічних процесів.

Окрему увагу приділено проблемам цифровізації права, ролі штучного інтелекту у трансформації юридичної діяльності, зміні форм правового регулювання, розвитку правової системи в умовах європейської інтеграції, а також переосмисленню фундаментальних категорій загальної теорії права та держави.

СЕКЦІЯ 3. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Батанов Олександр Васильович

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,

провідний науковий співробітник відділу конституційного та муніципального права

DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33936

ТРАДИЦІЇ У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПРАВІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ У ФОКУСІ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ Ю. М. ОБОРОТОВА

14 вересня 2026 р. виповнилося б 80 років від дня народження видатного українського вченого-правознавця, члена-кореспондента НАПрН України, доктора юридичних наук, професора Юрія Миколайовича Оборотова (14.09.1946 – 31.12.2020). Його наукова спадщина є невід'ємною складовою розвитку сучасної вітчизняної загальнотеоретичної юриспруденції та посідає помітне місце не лише в українському, а й у ширшому європейському науково-правовому просторі.

Юрій Миколайович належав до тієї плеяди українських правознавців, чиї наукові пошуки суттєво вплинули на формування сучасної парадигми юридичного мислення. Завдяки глибині теоретичних розробок, широкому світоглядному горизонту, методологічній культурі та активній науково-педагогічній діяльності він за життя здобув заслужене визнання як один із авторитетних представників сучасної юридичної науки, а його праці стали вагомим надбанням вітчизняної правознавчої думки.

Водночас 80-річчя від дня народження є не лише нагодою вшанувати пам'ять видатного науковця, а й можливістю осмислити значення його творчої спадщини не лише для сучасного розвитку загальнотеоретичної юриспруденції і філософії права, а і галузевих юридичних наук. Зокрема, наукова спадщина Ю. М. Оборотова має принципове методологічне значення для дослідження феноменології традиційності у муніципальному праві, оскільки його концепція

взаємодії традиції та новації дає змогу розглядати традиційність не як архаїчний залишок, а як динамічний чинник правового розвитку, що забезпечує спадкоємність правової культури та вибіркове сприйняття новацій. У муніципально-правовому вимірі цей підхід дозволяє осмислити традиційність як механізм збереження правової ідентичності територіальних громад і водночас ресурс модернізації місцевого самоврядування в умовах децентралізації, європеїзації та оновлення доктрини українського муніципального права.

Формування та генезис муніципального права тісно пов’язані із відповідними муніципальними традиціями, які передбачають тяглість муніципальних норм та інститутів. Насамперед йдеться про виникнення, формування та відтворення муніципальних явищ і процесів у практичній діяльності людей та територіальних громад, у певних стереотипах їх поведінки, зумовлених рівнем моралі та права, освіченості та додержанням правил взаємного визнання прав та обов’язків, індивідуальних та колективних, місцевих та державних інтересів у суспільстві, їх гармонізації тощо. Адже кожна держава визнає за територіальними громадами та утворюваними ними самоврядними структурами повноваження з урахуванням своїх національних, історичних, культурних та інших традицій [1-2].

Не викликає сумніву, що питання тяглості традицій в історичному контексті відіграє значну роль у формуванні та розвитку сучасної системи місцевого самоврядування. Структура та функції територіальних громад у різні історичні періоди були різними, проте, загалом під територіальною громадою розумілася певна спільнота, яка відповідала тим чи іншим характеристикам залежно від історичної епохи. Розуміння традиційних аспектів тяглості громадських спільнот в історичному контексті є необхідним для успішного впровадження сучасних моделей управління. Забезпечення підтримки та зв’язку з минулим може виявитися суттєвим фактором у сприйнятті та прийнятті змін. Також важливим є збереження балансу між збереженням традицій та

впровадженням новаторських підходів у розвитку територіальних громад в Україні [5, с. 42].

При цьому слід мати на увазі, що сама по собі традиція місцевого самоврядування є однією із ключових рис сучасного конституціоналізму, а з точки зору його генези – основоположною засадою, яка заклала обмеження влади [8, с. 121]. Так, наприклад, вказуючи на важливість «вивчення слов'янського права як реального феномену європейської й світової культури», М. Ю. Рязанов стверджує, що «особливостями слов'янського права варто вважати зв'язок державності із правовими традиціями. Особливий уклад економічного життя, сільської громади, заснованої на принципах «кругової поруки», взаємодопомоги, традиціях місцевого самоврядування». На його думку, «особлива риса слов'янського права, яка набуває все більшого значення у сучасності, – розвиток місцевого самоврядування. … Ті початки місцевого самоврядування, закріплені у слов'янському праві, а також особливості державного устрою слов'янських держав знайшли свою трансформацію в нинішньому місцевому самоврядуванні. … Актуальними з позицій сучасності є слов'янські особливості формування територіального устрою держави на підставі децентралізації публічної влади. Особливо актуальними є положення, підтримуючі необхідність враховувати соціальні, економічні та культурні зв'язки і забезпечувати територіальним одиницям здатність виконувати публічні завдання. Архаїчною особливістю місцевого самоврядування, що продукується основами слов'янського права, можна також вважати те, що територіальне самоврядування бере участь у здійсненні публічної влади від власного імені і під власну відповідальність» [6, с. 221, 216-217].

У силу цього, конституційна цінність, соціально-економічна та духовно-культурна правова якість, правовий, організаційний та функціональний зміст місцевого самоврядування та, відповідно, муніципального права, залежать не тільки від загальних нормативних вимог правової дійсності (факт прийняття профільного муніципального законодавства) й óбразів майбутнього (тенденції розвитку муніципального права в умовах глобалізації та євроінтеграції), але й

багато у чому від сформованих у процесі історичного розвитку національної державності уявлень народу про муніципалізм в цілому, найкращі способи устрою місцевого життя та форми вирішення місцевих справ, усталених практик муніципальної демократії та перевірених нею муніципальних установок, тобто, власне кажучи, від сутності та змісту національної муніципально-правової традиції, яка викристалізувалася у практичному бутті національного характеру.

Очевидно, що муніципальні традиції старіші за традиції державності. Вони в тій же мірі, якщо не в більшій, є джерелом правових відносин, соціальним простором генезису права в цілому та муніципального права зокрема, що робить муніципальні традиції цікавим, хоча багато у чому недооціненим в цьому плані, об'єктом теоретико-правових, історико-правових та муніципально-правових досліджень. Сьогодні це особливо актуально, коли в умовах глобалізації радикально змінюється матерія правових відносин та сфера пошуку інноваційних форм, моделей, смислів правовідносин починає поступово переміщуватися із сфери державності (з характерним для неї етатизмом та патерналізмом) в сферу місцевого самоврядування та муніципальної демократії (з властивими муніципальному праву принципами демократії, субсидіарності й ідеями прав і вольностей територіальних громад).

Слід зазначити і те, що проблема муніципальних традицій та в цілому традиційності у місцевому самоврядування та муніципальному праві ще не була предметом ґрунтовних наукових досліджень в Україні. У зв'язку з цим актуалізується необхідність дослідження муніципально-правової традиції як визначального соціогенетичного чинника формування національного муніципалізму, формування та реалізації конституційної моделі місцевого самоврядування, а також диференціації й ідентичності муніципальних традицій, їх зіставлення з традиціями муніципальної демократії в сучасній Європі тощо.

У працях вітчизняних вчених ці питання розглядалися доволі опосередковано, що актуалізує необхідність вивчення та глибокого дослідження цієї тематики не тільки з науково-теоретичної точки зору, а й у контексті

формування в Україні муніципалізму, проведення муніципальної реформи та з позицій практичної доцільності втілення муніципальних традицій у правотворчу діяльність і правозастосувальну практику органів органів місцевого самоврядування.

Актуальність цієї проблеми обумовлена й тим, що муніципальні традиції та їх врахування у процесі вирішення питань місцевого значення, є однією з ключових ознак, які визначають (в ідеалі – мають визначати) конституційно-правову природу місцевого самоврядування територіальних громад як одного з ключових інститутів громадянського суспільства та сучасного конституціоналізму.

Традиції є складним та невід'ємним елементом соціуму, що самоорганізується, насамперед територіальної громади, способом накопичення життєво важливих для цього суб'єкта місцевого самоврядування владно-правових моделей поведінки та взаємовідносин. Саме у традиціях, виявляються історичні, національно-культурні, соціально-економічні та інші особливості здійснення місцевого самоврядування, тобто такі елементи, які є типоформуючими чинниками конкретних муніципальних явищ та процесів (територіальних громад, муніципального права, муніципальної влади тощо), а з іншого – їм властиві механізми контролю та трансляції унікального політико-правового, екогуманістичного та етнополітичного досвіду, який обумовлює специфічний тип конкретного муніципально-правового простору. По суті, традиція (у тому числі – муніципальна) є формою фіксації способу (образу) життя тієї чи іншої соціальної групи, територіальної громади зокрема.

Аналіз наукової літератури доводить, що існує певна складність при концептуалізації поняття «традиція». Це пов'язано з тим, що традиція вивчається багатьма гуманітарними дисциплінами, при цьому кожна наука здійснює дослідження традиції досконало самостійно, не користуючись досягненнями інших наук. Так, етнографи описують і систематизують звичаї, обряди, повір'я різних народів; філологи вивчають усну народну творчість, що передається з покоління до покоління, створюють вчення про стилі і жанри

літератури, про дотримання канонам або літературній традиції; у філософії йдеться про парадигми; в лінгвістиці – про норми мови; в психології і соціології про поведінку людей в нормах і шаблонах, яким вони слідують тощо. При цьому, існує принаймні два аспекти або виміри уявлень про традицію. З одного боку, традиція представлена як щось архаїчне, відстале, застаріле, консервативне, таке, що заважає сучасному розвитку культури, на іншому – традиції виступають як ідеал, абсолютна цінність, що вимагає серйозних зусиль по підтримці, відновленню, реанімації тощо.

Говорячи власне про муніципальні традиції, зазначимо, що вони безпосередньо впливають на нормативний порядок, що конституює та конструює інститути місцевого самоврядування, забезпечує їх функціонування та перспективний розвиток. Виступаючи іманентною складовою самоорганізації територіальних громад, способом накопичення життєво важливих владно-правових моделей поведінки й взаємовідносин, традиція є фактором формування специфічних (оригінальних) типів соціальних явищ та забезпечує відповідність конкретно-історичних форм громадської свідомості, соціальних установ і практик тій системі базових соціально-правових цінностей, особливому цивілізаційному коду державно-правового виміру і структурування (організації) соціального простору, що сформувався у даному соціокультурному й етнополітичному контексті. Відповідно, інститути місцевого самоврядування як феноменологічні фіксації еволюції державно організованого суспільства і його муніципального розвитку є похідними від дії культурно-правових регуляторів. Тому кожне суспільство прагне до формування і реалізації тих концепцій і моделей місцевого самоврядування, які є оптимальними з точки зору його історичного досвіду, традицій і правової культури.

За своєю сутністю, змістом та формою муніципальні традиції – це насамперед норми поведінки, що передаються з покоління в покоління. Вони є відображенням історичних, соціально-культурних, економічних, етнонаціональних та інших підвалин і психологічних установок територіальних

громад та є самостійними соціальними регуляторами суспільних відносин як у неправовій, так і правовій публічній сфері, де відіграють важливу функціонально-телеологічну роль. Значення таких традицій для муніципально-правового регулювання полягає насамперед у тому, що, по-перше, з метою розвитку, збереження або відродження муніципальних традицій можуть бути видані муніципально-правові норми, а також санкціоновані ними плани і програми соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад; по-друге, традиції можуть знаходитись в основі муніципально-правових норм, тобто, не будучи офіційно визнаним джерелом права, вони можуть продукувати джерела муніципального права, зокрема, статути територіальних громад; по-третє, у процесі вирішення питань місцевого значення, а також прийняття різних муніципально-правових актів необхідно враховувати відповідні історичні, соціально-культурні, економічні, етнонаціональні та інші традиції та особливості територіальних громад.

Муніципальна традиція акумулює у собі ціннісний досвід муніципального ладу народу і його складових – територіальних громад. У цій якості вона утворює свого роду соціонормативну матрицю муніципального розвитку, на якій під впливом конкретно-історичних умов, національних потреб, інтересів і цілей формується конституційна модель місцевого самоврядування та муніципальне законодавство. З цього випливає колосальне онтологічне, гносеологічне (епістемологічне), аксіологічне, телеологічне і праксеологічне значення муніципально-правової традиції, яка як форма буття муніципального права забезпечує цільове орієнтування суб’єктів правотворчості (як на рівні законопроєктування і законотворення, так і підзаконної, насамперед, муніципальної статутної правотворчості), виступає для них джерелом формалізації муніципальних норм, а також критерієм оцінки їх рішень.

Традиції конкретної територіальної громади можуть включати наступні взаємопов’язані рівні: світоглядний, який символізує та виражає соціальну близькість, ідентичність співтовариства та особи; теоретико-концептуальний, який визначає місцеві традиції політико-правового мислення, специфіку

теоретичного осмислення юридико-політичних явищ та процесів, які відбуваються у співтоваристві; соціально-духовний, який легітимує, обґрунтовує соціальне и духовно-моральне значення існуючих інститутів; практичний – який соціалізує певні цінності, норми, моделі взаємовідносин. Ці рівні та характеристики об'єктивно можуть (а в умовах розвинутого місцевого самоврядування – повинні) втілюватися у процесах локального статутного нормотворення, усебічно закріплюватися як у статутах територіальних громад, так і положеннях, які додатково розвивають їх зміст (наприклад, положення про місцеву символіку, про почесного громадянина міста тощо).

Щодо традицій у праві, у тому числі й процесах правотворення та нормопроєктування на локальному рівні, слід зазначити, що вона виражається у наступництві правової культури, в т. ч. джерел права, правових принципів, правової термінології тощо. Динаміка зв'язку традиційності й новаторства у праві проявляється в ідеях правової акультурації (засвоєння і використання правових цінностей, норм, інститутів, процедур, рішень, форм і видів юридичної діяльності інших правових культур, правових систем, правових сімей), правонаступництва, оновлення (модернізації права, правових реформ) тощо [3, с. 112].

У цьому плані, питання про правові традиції у цілому та муніципальні традиції зокрема, їхню специфіку й використання має безпосереднє відношення до існуючих національних правових систем, їх входження у різні правові сім'ї, що особливо відчувається не лише у контексті становлення національної моделі місцевого самоврядування, а й формування нової сучасної доктрини українського муніципального права, вплив на ключові інститути якого мають як національні традиційні форми самоорганізації населення та властиві їм акти безпосереднього народовладдя (наприклад, такі форми діяльності територіальних громад як загальні збори, зібрання й сходи місцевих жителів, громадські слухання й місцеві ініціативи, які були традиційними у періоди вічової демократії, Магдебурзького права або козаччини), так і романо-германська система, вагоме місце серед джерел якої займає насамперед закон, а

також англосаксонська система місцевого самоврядування, пріоритетність у якій значною мірою віддається прецедентному та статутному регулюванню. Тому, слід погодитись з Ю. М. Оборотовим, який вважав, що «врахування власних правових традицій стосовно правової системи України є важливим у зв'язку з використанням запозичених правових інститутів, цінностей і норм» [7, с. 11], що є особливо важливим у контексті інституціоналізації та конституювання національної муніципальної моделі та формування муніципального права як галузі права.

У свою чергу, як зазначає Д. О. Вовк, «правова традиція – це категорія, яка характеризує специфічність ідеального і матеріального буття права в контексті уявлення про його історичний розвиток». На його переконання, «традиція – це не сама правова система чи певні правові явища, а категорія, яка пояснює їх своєрідність, особливість з огляду на історію їх виникнення і розвитку під впливом певних чинників (тому для правників важливим є дослідження і власне правової історії, і історії цих чинників, наприклад розвиток економічних відносин чи концептів публічної влади). Вивчення правових традицій дає можливість побачити, чому в суспільстві або групі суспільств, об'єднаних у цивілізацію, сформувалися саме такий образ права, таке суспільне значення права, така правова система, і тим самим відображає динаміку історичного буття правової системи, формування і реалізацію правових норм, пізнання права суб'єктом права, відтворення правових приписів у вигляді правової поведінки тощо» [4, с. 304].

Екстраполюючи погляди Ю. М. Оборотова на проблеми сучасної муніципології, вважаємо, що сутність муніципальної традиційності може бути розкрита через сукупність взаємопов'язаних критеріїв, які характеризують її історико-культурну природу, ціннісне ядро, локальну специфіку та здатність до розвитку. У цьому контексті доцільно акцентувати увагу на таких положеннях:

– історико-культурна обумовленість муніципальної традиційності, яка виявляється у наступності форм, способів і практик організації локального суспільного життя, сформованих під впливом конкретного історичного,

культурного, соціального та територіального середовища. Традиційність ґрунтується на усвідомленні локальної самобутності та своєрідності територіальної громади, однак не означає її ізоляції від загальнонаціональних, європейських чи глобальних процесів;

– ціннісно-світоглядне ядро муніципальної традиційності становить відносно стійка сукупність уявлень, переконань, оцінок і моделей поведінки, що відображають історично сформовані потреби та інтереси територіальної громади. Йдеться передусім про той соціальний досвід, який громада визнає значущим, відтворює та передає наступним поколінням, зберігаючи водночас можливість його критичного переосмислення відповідно до нових суспільних умов;

– носієм і суб'єктом відтворення традиції виступає сама територіальна громада, яка через колективну пам'ять, повсякденні практики, локальні інституції та форми самоорганізації визначає зміст і значущість відповідних традицій. Тому традиційне життя громади не може пояснюватися виключно універсальними моделями суспільного розвитку, оскільки його специфіка формується безпосереднім досвідом людей, пов'язаних спільним територіальним, соціальним і культурним простором;

– багатовимірність традиційності полягає в тому, що її предметом є не лише усталені форми організації місцевого самоврядування чи способи здійснення муніципальної влади, а й моделі соціальної взаємодії, локальні практики самоорганізації, способи колективного прийняття рішень, форми солідарності, комунікації та сприйняття місцевою спільнотою власного соціального і культурного середовища;

– спадкоємність і селективність традиції означають, що територіальна громада не просто механічно відтворює минулий досвід, а здійснює його своєрідний ціннісний відбір. Зберігаються й розвиваються ті традиційні практики та форми локальної організації, які відповідають актуальним потребам громади, сприяють її згуртованості, самоідентифікації, належному врядуванню та забезпеченню прав і законних інтересів її членів;

– відкритість до інновацій є невід'ємною характеристикою сучасної муніципальної традиційності. Традиція не повинна протиставлятися модернізації: навпаки, її життєздатність визначається здатністю інтегрувати нові форми та технології організації місцевого життя без втрати власного ціннісного та культурного ядра. Відтак інновація може виступати не запереченням традиції, а механізмом її адаптації та подальшого розвитку;

– інтегративна функція муніципальної традиційності виявляється у забезпеченні соціальної тяглості, взаєморозуміння та солідарності між різними поколіннями і соціальними групами територіальної громади. Традиційні форми локальної самоорганізації, культурної взаємодії та муніципального життя створюють основу для формування спільної ідентичності громади, а інституційною формою їх сучасного розвитку виступає система місцевого самоврядування.

Отже, муніципальну традиційність доцільно розглядати не як консервацію минулого, а як механізм міжпоколіннєвої передачі цінностей, досвіду та моделей локальної самоорганізації, здатний до адаптації в умовах суспільних трансформацій. Її сутність визначається поєднанням історичної наступності, локальної самобутності, колективної пам'яті, ціннісної селективності та інноваційної відкритості, що забезпечує органічний зв'язок особливостей муніципального життя територіальних громад та розвитку сучасного українського муніципального права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Батанов О. В. Муніципальні традиції в системі сучасного муніципалізму. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 81-86.

2. Батанов О. В. Традиції та новації у розвитку муніципального права сучасної Європи: теоретичні та прикладні аспекти. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Право. 2016. Випуск 12. С. 114-122.

3. Бігун В. С. Традиція у праві. *Юридична енциклопедія*: в 6 т. Т. 6: Т–Я / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. С. 112.

4. Вовк Д. О. Про зміст категорії «правова традиція» та її значення у порівняльно-правових дослідженнях. *Порівняльне правознавство*. 2013. № 1-2. С. 300-309.

5. Заяць Д., Лагойда Ю. Територіальні громади в Україні: питання тяглості традицій в історичному контексті та ґенеза термінології. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 34-47.

6. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. 488 с.

7. Оборотов Ю. М. Традиції та новації в правовому розвитку: загальнотеоретичні аспекти : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Одеса, 2003. 38 с.

8. Савчин М. Конституція: люди та інституції (SWOT-коментар) : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 680 с.

***Ключові слова*:** муніципальне право; муніципальна традиція; місцеве самоврядування; територіальна громада; децентралізація; правова традиційність.

***Key words*:** municipal law; municipal tradition; local self-government; territorial community; decentralization; legal traditionality.

Іванченко Ольга Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальної теорії прав та держави

DOI: https://doi.org/10.32837/11300.33938

ДЕРЖАВНА ВЛАДА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ

Розвиток демократичної правової держави передбачає не лише належну організацію державної влади, а й існування розвиненого громадянського

Рудницький Юлій Ігорович
ПРАВО НОРМОТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ В МІСЦЕВІЙ РАДІ: КОЛО СУБ'ЄКТІВ І ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЯ 178
Кучеренко Денис Сергійович
ПОНЯТІЙНО-ПРАВОВЕ МИСЛЕННЯ У ДАВНЬОМУ РИМІ: МИСТЕЦТВО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ 183
Шенцева Ольга Петрівна
СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНДУСЬКОГО ПРАВА 188
СЕКЦІЯ 3. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 193
Батанов Олександр Васильович
ТРАДИЦІЇЇ У МУНІЦИПАЛЬНОМУ ПРАВІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ У ФОКУСІ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ Ю. М. ОБОРОТОВА 193
Іванченко Ольга Миколаївна
ДЕРЖАВНА ВЛАДА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ 204
Ковбасюк Степан Валерійович
ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ В ДОСЛІДЖЕННІ ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ 211
Губніцька Валентина Віталіївна
ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 215
Мухамеджанов Олег Салаватович
ЦІННІСТЬ ДЕМОКРАТІЇ В ПРОЦЕСІ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС 220
Гаркуша Євгеній Олексійови
ОБРАЗИ ТА СИМВОЛИ ПРАВА ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ У СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ 225
Приймачук Сергій Іванович
ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 230
Клименко Володимир Олександрович
ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ В СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ..... 236